

Úvod do amerického věku

Představte si, že žijete v létě roku 1900 a bydlíte v Londýně, tehdejším hlavním městě světa. Evropa ovládá východní polokouli. Stěží existuje místo, které by evropské hlavní město neovládalo buď přímo, anebo nepřímo. Evropa žije v míru a těší se bezprecedentní prosperitě. Evropské země jsou díky obchodu a investicím natolik provázané a na sobě závislé, že lidé naprosto vážně tvrdí, že válka není možná – a pokud by vypukla, skončila by po několika týdnech, protože globální finanční trhy by nevydržely tak vypjatou situaci. Budoucnost se jeví v jasných barvách: mírumilovná a prosperující Evropa bude vládnout světu.

Tak, a teď si představte, že žijete v létě roku 1920. Neko-
nečná válka drtí Evropu. Kontinent je v troskách. Rakousko-Uhersko, Rusko, Německo a Osmanská říše se rozpadají a ve válce, která trvá roky, umírají miliony lidí. Válka končí ve chvíli, kdy zasahuje americká armáda s milionem mužů – armáda, která se rychle objevuje a zase rychle mizí. V Rusku vítězí komunismus, ale není dost jasné, zda přetrvá. Země, které byly na periferii evropské moci, jako například Spojené státy a Japonsko, se náhle jeví jako možné rozhodující mocnosti. Avšak jedna věc je jistá: mírová smlouva, kterou musí Německo podepsat, zaručí, že se v brzké budoucnosti znovu neobjeví na scéně.

Představte si léto roku 1940. Německo nejenže se znovu objevuje na scéně, ale dobývá Francii a vládne Evropě. Komunismus stále žije, a Sovětský svaz je navíc spojencem nacistického Německa. Jako jediná proti němu stojí Velká

Británie a podle názoru nejrozumnějších lidí je válka u konce. Patrně nevznikne tisíciletá Německá říše, ale osud Evropy je rozhodnutý na příštích sto let. Evropě bude vládnout Německo, které zdědí evropskou říši.

Teď si představte léto roku 1960. Německo bylo ve válce rozdraceno a poraženo v roce 1945. Evropa je okupovaná a rozdělená mezi Spojené státy a Sovětský svaz. Evropské říše se zhroutily a Spojené státy a Sovětský svaz se přou, které části Evropy zdědí. Spojené státy nutí Sovětský svaz, aby se podrobil – s obrovským arzenálem jaderných zbraní ho mohou zničit během několika hodin. Ze Spojených států se stává globální supervelmoc. Ovládají všechny oceány světa a se svou jadernou silou mohou diktovat podmínky komukoliv na světě. Pat je tím nejlepším, v co mohou Sověti doufat – pokud Sovětský svaz nepodnikne invazi do Německa a neovládne Evropu. Každý se připravuje na další válku. A někde v dálce se objevuje maoistická Čína, považovaná za fanatickou zemi, která představuje další nebezpečí.

Teď si představte léto roku 1980. Spojené státy jsou poraženy v sedmileté válce – nikoliv Sovětským svazem, ale komunistickým Severním Vietnamem. Na Američany se pohlíží tak, jak se vidí oni sami – že prohrávají. Spojené státy se stahují z Vietnamu, pak se stahují i z Íránu a zdá se, že nekontrolovaná ropná pole padnou do rukou Sovětského svazu. Spojené státy kvůli zkracení Sovětského svazu uzavírají spojení s maoistickou Čínou – americký prezident a čínský nejvyšší předseda se setkávají na přátelské schůzce v Pekingu. Zdá se, že jedině toto spojení dokáže udržet na uzdě mocný Sovětský svaz, který se začíná rozpínat.

Představte si léto roku 2000. Sovětský svaz se zcela rozpadl. Čína je stále komunistická podle názvu, ale v praxi se chová kapitalisticky. NATO se rozšiřuje do východní Evropy, a dokonce i do některých zemí bývalého Sovětského svazu. Svět žije v prosperitě a v míru. Každý ví, že geopolitické úvahy jsou oproti ekonomickým otázkám druhořadé,

a jedinými problémy jsou nepodstatné a regionální potíže v zapadlých „kocourkovech“ jako Haiti nebo Kosovo.

Pak přichází 11. září 2001 a svět je opět vzhůru nohama.

Když se zamyslíme nad současnými událostmi, tak si můžeme být jisti jen jedinou věcí, a sice že zdravý rozum se mýlí. Neexistuje žádný magický dvacetiletý cyklus, neexistuje žádná zjednodušující síla, která by tento vzorec ovládala. Je to prostě tak, že věci, které se v kterémkoliv daném okamžiku v dějinách jeví tak stálé a převládající, se mohou s ohromující rychlostí náhle změnit. Ěry přicházejí a odcházejí. Na poli mezinárodních vztahů není svět, jak se jeví právě dnes, vůbec takový, jak bude vypadat za dvacet let... nebo i dřív. Jen stěží jsme si dokázali představit rozpad Sovětského svazu, a o to právě jde. Běžné politické analýzy trpí zásadním nedostatkem představitosti. Představují si plující oblaka, jako by stála na místě, a nevidí mohutné a dlouhodobé posuny, které odkryjeme, když se podíváme na svět jako na celek.

Na začátku dvacátého století bychom nedokázali předpovědět jednotlivé události, jejichž výčet jsem zrovna podal. Ale existují některé věci, které bylo možné předpovědět, a ve skutečnosti k nim i došlo. Například bylo jasné, že Německo, které se sjednotilo v roce 1871, bylo hlavní mocností v nejisté poloze (uvězněné v pasti mezi Ruskem a Francií) a chtělo prosadit své názory na evropský a globální systém. Většina konfliktů v první polovině dvacátého století se týkala postavení Německa v Evropě. Zatímco období a dějiště válek se předpovědět nedala, pravděpodobnost, že válka *bude*, mohla být a *byla* mnoha Evropany předvídána.

Mnohem obtížnější by však bylo předpovědět, že by války mohly být tak ničivé a že po skončení první a druhé světové války Evropa ztratí své postavení velmoci. Avšak zejména po vynálezu dynamitu se našli lidé, kteří předvídali, že válka bude katastrofická. Kdyby se technologické předpovědi zkombinovaly s předpověďmi geopolitickými,

mohlo být roztrženo Evropy předpovězeno. Již v devatenáctém století se samozřejmě mluvilo o mohutném rozvoji Spojených států a Ruska. Jak Alexis de Tocqueville, tak Friedrich Nietzsche prorokovali, že tyto dvě země budou vévodit světu. Takže na začátku dvacátého století by bylo možné vytyčit jeho všeobecné obrysy, pokud by člověk měl pomocnou metodu a trochu štěstí.

Jednadvacáté století

Ve chvíli, kdy stojíme na počátku jednadvacátého století, musíme v tomto století odhalit jednu nejdůležitější záležitost, která by byla obdobou sjednocení Německa ve dvacátém století. Jakmile byly odklizeny trosky evropské říše stejně jako pozůstatky Sovětského svazu, zůstává dnes pouze jediná mocnost, která má mimořádnou sílu – a tou jsou Spojené státy. V současnosti se jako obvykle Spojené státy zaplétají do třenic v různých částech světa. Avšak je důležité, abychom se nedali zmást probíhajícím chaosem. Spojené státy jsou ekonomicky, vojensky a politicky nejmocnější zemí světa a neexistuje žádný reálný subjekt, který by jejich moc ohrozil. Stejně jako na španělsko-americkou válku, také na válku mezi Spojenými státy a radikálními islamisty se za sto let ode dneška bude vzpomínat jen málo, bez ohledu na to, jak byla vnímána ve své době.

Spojené státy zaznamenaly již od občanské války mimořádný ekonomický rozvoj. Z nepatrného rozvíjejícího se národa povstala ekonomika silnější než spojené ekonomiky zemí na dalších čtyřech místech v žebříčku hodnocení. Vojensky se z bezvýznamné síly rozvinula globální supermoc. Politicky se Spojené státy dotýkají doslova všech událostí, někdy záměrně, jindy prostě jen svou přítomností. Když budete číst tuto knihu, bude se vám zdát, že se až příliš soustřeďuje na Ameriku a že je napsaná z amerického

pohledu. To je možná pravda, ale můj argument zní, že svět se točí kolem Spojených států a je na nich závislý.

Není to jen kvůli jejich moci. Souvisí to také se zásadním posunem ve fungování světa. Uplynulých pět set let byla středem mezinárodního systému Evropa a její říše vytvářely poprvé v dějinách lidstva jediný globální systém. Hlavní cestou do Evropy byl severní Atlantik. Kdo ovládal severní Atlantik, kontroloval přístup do Evropy a možnost Evropy dobývat svět. Globální geopolitika byla pevně vázána na tuto cestu.

Na začátku osmdesátých let dvacátého století se najednou stalo něco pozoruhodného. Poprvé v historii se transpacifický obchod vyrovnal obchodu transatlantickému. Evropa se po druhé světové válce zmenšila na skupinu druhořadých mocností a s posunem v obchodních vztazích už severní Atlantik přestal být jediným klíčem ke všemu. Jakákoliv země ovládající severní Atlantik, schopná získat kontrolu i nad Tichým oceánem, by mohla ovládat světový obchodní systém, a tudíž i globální ekonomiku. V jednadvacátém století získává mimořádnou výhodu kterákoliv země ležící mezi Atlantickým a Tichým oceánem.

Vzhledem k vysokým nákladům na vybudování námořnictva a jeho provoz po celém světě se stala mocnost s přístupem k oběma oceánům nejvýraznějším hráčem v mezinárodním systému, a to ze stejného důvodu, proč Británie vévodila devatenáctému století: nacházela se u oceánu, který musela kontrolovat. To Severní Amerika nahradila Evropu jako nejvýznamnější centrum světa, a kdokoliv ovládá Severní Ameriku, stává se v praxi suverénní světovou velmocí. V jednadvacátém století to budou Spojené státy.

Vnitřní síla Spojených států znásobená zeměpisnou polohou z nich v jednadvacátém století učiní klíčového aktéra. To jim samozřejmě nepřinese velké sympatie. Naopak, jejich síla probudí strach. Historie jednadvacátého století, zejména jeho první poloviny, se tudíž bude točit kolem

dvou protichůdných tendencí. První povede k vytvoření koalice z druhotných mocností, která se bude snažit zkontrolovat Spojené státy. Druhou tendencí budou Spojené státy, které budou jednat preventivně, aby vzniku této koalice efektivně zabránily.

Pohlédneme-li na počátek jednadvacátého století jako na úsvit amerického věku (nahrazující evropský věk), vidíme, že ho zahájila skupina muslimů, kteří zatoužili znovu vytvořit kalifát – velkou islámskou říši, která kdysi sahala od Atlantického až po Tichý oceán. Tyto síly udeřily na Spojené státy ve snaze zatáhnout tuto světovou velmoc do války. Jedině tak mohly předvést jejich slabost, a nastartovat tak islámské povstání. Spojené státy odpověděly invazí do islámského světa. Ale jejich cílem nebylo vítězství. Dokonce ani nebylo jasné, co by takové vítězství znamenalo. Cílem bylo rozložit islámský svět a postavit ho proti sobě, aby islámská říše nemohla vzniknout.

Spojené státy nepotřebují vyhrávat války. Stačí jim jednoduše rozložit řád věcí, aby druhá strana nemohla vybudovat dost velkou sílu, která by jim mohla oponovat. Na určité úrovni bude jednadvacáté století sérií konfrontací, kdy se slabší země pokusí sestavit koalice pro kontrolu amerického jednání a četných vojenských operací Spojených států, aby je mohly zdrtit. Jednadvacáté století zažije víc válečných konfliktů než století dvacáté, ale války budou méně katastrofické – jednak kvůli technologickým změnám a také kvůli povaze geopolitických problémů.

Jak jsme viděli, změny, které vedou k další éře, jsou vždycky šokující a nečekané a prvních dvacet let dalšího století nebude výjimkou. Americko-islámská válka už pomalu odeznívá a na obzoru je další konflikt. Rusko obnovuje starou sféru vlivu, a to bude pro Spojené státy nevyhnutelně představovat výzvu. Rusové budou směřovat na západ do rozložitě severní evropské nížiny. Jakmile Rusko obnoví své síly, narazí ve třech pobaltských zemích – v Estonsku, v Litvě

a v Lotyšsku – a také v Polsku na NATO, které je ovládáno Spojenými státy. Na začátku jednadvacátého století budou existovat další třetí plochy, ale až odezní americko-islámská válka, v nové studené válce vzniknou ohniska sporu mezi Ruskem a silami NATO.

Rusové neodolají touze znovu si potvrdit vlastní sílu a Spojené státy neodolají touze se jim postavit. Ale Rusko v konečném důsledku nemůže vyhrát. Jeho zásadní vnitřní problémy, hluboký pokles populace a nízká úroveň infrastruktury nakonec způsobí, že dlouhodobé vyhlídky Ruska na přežití budou velice pochmurné. Druhá studená válka bude méně hrozivá a méně globální než ta první a v důsledku stejně jako první studená válka skončí zhroucením Ruska.

Mnozí předpovídají, že novou výzvou pro Spojené státy bude Čína, nikoliv Rusko. S tímto názorem nesouhlasím ze dvou důvodů. Za prvé, když se pozorně zadíváte na mapu Číny, je to zeměpisně skutečně velice izolovaná země. Na severu se nachází Sibiř, na jihu jsou Himaláje a džungle, takže většina populace se nachází ve východní části země. Expanze Číňanů by tedy nebyla vůbec jednoduchá. Navíc Čína nebyla po celá staletí žádnou námořní velmocí a vybudovat námořnictvo vyžaduje celé generace nejen kvůli postavení lodí, ale také kvůli výcviku posádek a vytvoření příhodné kultury.

Avšak existuje ještě hlubší důvod, proč se nemusíme Číny obávat. Čína je vnitřně nestabilní. Kdykoliv otevře hranice okolnímu světu, prosperuje z toho pobřežní region, ale rozsáhlá většina Číňanů ve vnitrozemí žije nadále v bídě. To způsobuje napětí, konflikty a nestabilitu. Také to vede k ekonomickým rozhodnutím činěným na politickou objednávku, přičemž výsledkem je korupce a nefunkčnost. Není to poprvé, kdy se Čína otevřela zahraničnímu obchodu, a nebude to naposled, kdy výsledkem bude nová nestabilita. Také to nebude naposledy, kdy se objeví osobnost jako Mao, která zemi izoluje před vnějšími vlivy, zrovnoprávní bohatství – nebo chudobu – a celý cyklus začne zase od začátku.

Někteří lidé věří, že trendy posledních třiceti let budou pokračovat donekonečna. Jsem přesvědčen, že čínský cyklus se během příštího desetiletí vyvine do další a nevyhnutelné fáze. Čína nepředstavuje pro Spojené státy žádnou hrozbu, takže je to země, kterou Spojené státy budou podporovat a držet pohromadě jako protiváhu k Rusům. Současná čínská dynamická ekonomika nepovede k dlouhodobému úspěchu.

V polovině jednadvacátého století se objeví další silné země, které nejsou dnes tak významnými mocnostmi, ale očekávám, že se z nich během několika příštích desetiletí stanou silné a rozhodující velmoci. Konkrétně se jedná o tři země: První z nich je Japonsko. Je to druhá největší ekonomika na světě a také nejzranitelnější, neboť je výrazně závislá na dovozu surovin, protože nemá vlastní nerostné bohatství. Se svou vojenskou historií Japonsko nezůstane okrajovou pacifistickou silou, jakou je nyní. Ani nemůže. Hluboké problémy Japonska s poklesem populace a současná averze k masivnímu přistěhovalectví nakonec zemi donutí hledat nové pracovní síly v jiných zemích. Slabiny Japonska, o kterých jsem psal v minulosti a se kterými se Japonci dosud dokázali vypořádat lépe, než jsem očekával, si nakonec vynutí změnu postoje.

Pak je tady Turecko, v současnosti sedmnáctá největší ekonomika na světě. Když v minulosti vznikla obrovská islámská říše, vládli jí Turci. Osmanská říše se rozpadla na konci první světové války a zůstalo po ní moderní Turecko. Ale Turecko je stabilní základnou uprostřed chaosu. Balkán, Kavkaz, arabský svět na jihu – tam všude vládne nestabilita. Jak poroste síla Turecka – a jeho ekonomika a vojenská síla jsou již nyní nejmocnější v celém regionu – tak se rozvine i turecký vliv.

Nakonec je tady Polsko. V šestnáctém století sice Polsko ztratilo postavení velmoci, ale kdysi bývalo silné, a já si myslím, že opět bude. Existují dva faktory, které to umožní.

Prvním bude úpadek Německa. Německá ekonomika není dynamická; je sice rozsáhlá a neustále roste, ale nijak revolučně neovlivňuje globální ekonomické vztahy. Navíc populace Německa během dalších padesáti let dramaticky klesne, což ještě více oslabí jeho ekonomickou sílu. Za druhé, Rusové budou tlačit na Poláky z východu a Němci nebudou mít chuť na třetí konflikt s Ruskem. Avšak Spojené státy se za Polsko postaví a ekonomicky i technicky ho mohutně podpoří. Pokud války nezničí celé země, stimulují ekonomický růst, Polsko se stane vůdčí silou v koalici států čelících Rusům.

Japonsko, Turecko a Polsko budou jednat se Spojenými státy mnohem sebevědoměji, než tomu bylo po rozpadu Sovětského svazu. Povede to k výbušné situaci. Jak uvidíme dále v této knize, vztahy mezi těmito čtyřmi zeměmi zásadně ovlivní jednadvacáté století a nakonec zapříčiní další globální válku. Válka proběhne úplně jinak než kdykoliv v dějinách – s pomocí zbraní, které dnes stále ještě patří do sféry vědecko-fantastické literatury. Avšak jak se pokusím nastínit, tento konflikt v polovině jednadvacátého století vyrostle na základech dynamických sil zrozených v raných fázích nového století.

Vlivem této války dojde k obrovskému technickému rozvoji, jako tomu bylo po druhé světové válce. Jeden z těchto vynálezů bude obzvláště rozhodující. Všechny strany budou hledat nové zdroje energie, kterými by nahradily uhlovodíky, a to z mnoha snadno pochopitelných důvodů. Solární energie je teoreticky nejefektivnějším zdrojem energie na Zemi, avšak solární energie vyžaduje obrovské sestavy přijímačů. Ty zabírají velký prostor na povrchu Země a mají mnoho negativních dopadů na životní prostředí – a to se nezmiňuji o tom, že jejich aktivitu narušuje střídání noci a dne. Jako předzvěst blížící se globální války se rozvinou projekty pro příjem elektřiny vyráběné ve vesmíru, která bude vysílána k Zemi ve formě mikrovlnného záření – a prototypy těchto

projektů se brzy stanou skutečností. Vojenské vesmírné rakety vynesou do kosmu nové prostředky pro získávání solární energie a armáda poskytne finanční záruky, stejně jak to učinila v případě Internetu a dálniční sítě – v podobě vládních dolarů. A to nastartuje masivní ekonomický rozvoj.

Na pozadí toho všeho však zůstane jedna nejzásadnější skutečnost jednadvacátého století: konec populační exploze. Do roku 2050 dojde v rozvinutých průmyslových zemích k dramatickému poklesu populace. Do roku 2100 dosáhne dokonce i nejzaostalejší země porodnosti, která sotva stabilizuje jejich populaci. Celý globální systém byl od roku 1750 budován na základě očekávání postupně narůstající populace. Více pracovní síly, více spotřebitelů, více vojáků – takové bylo vždycky očekávání. Avšak v jednadvacátém století tohle přestane platit. Posune se celý systém produkce. Tento posun donutí svět k větší závislosti na technologii – zejména na robotech, které nahradí lidskou pracovní sílu, a na intenzivnějším genetickém výzkumu (ani ne tak za účelem prodloužení života, ale s cílem prodloužit produktivní věk).

Jaký bude bezprostřední výsledek klesající světové populace? Docela prostě řečeno, v první polovině století povede populační propad ke značnému úbytku pracovní síly v rozvinutých průmyslových zemích. Dnes vidí rozvinuté země problém v tom, jak udržet přistěhovalce za hranicemi. V první polovině jednadvacátého století je nový problém donutí, aby přistěhovalce přijímaly. To se dotkne i Spojených států, které budou soutěžit o klesající počet přistěhovalců a udělají všechno, aby přilákaly Mexičany do Spojených států – ironický, ale nevyhnutelný posun.

Tyto změny povedou nakonec ke krizi jednadvacátého století. Současné Mexiko je patnáctou největší ekonomikou na světě. Jak se bude propadat Evropa, Mexičané stejně jako Turci postoupí na žebříčku, až se v poslední fázi jednadvacátého století stanou jednou z hlavních ekonomických velmocí na světě. Během velké migrace Mexičanů směrem

na severozápad Spojených států, kterou bude Amerika podporovat, se populační rovnováha na těchto bývalých mexických územích dramaticky naruší, až většina obyvatel těchto území bude mexická.

Mexická vláda bude vnímat tuto společenskou realitu prostě jako nápravu historických porážek. Očekávám, že do roku 2080 dojde k vážné konfrontaci mezi Spojenými státy a stále mocnějším a průbojnějším Mexikem. Tato konfrontace může mít pro Spojené státy nepředvídatelné důsledky a pravděpodobně neskončí dříve než v roce 2100.

Většina toho, o čem jsem se zde právě zmínil, se může jevit jen jako stěží představitelná. Myšlenku, že jednadvacáté století vyvrcholí konfrontací mezi Mexikem a Spojenými státy, si lze v roce 2009 jen těžko představit, stejně tak jako mocné Turecko nebo Polsko. Avšak vraťte se na počátek této kapitoly, kde jsem popisoval, jak vypadal svět ve dvacetiletých intervalech v průběhu dvacátého století, a uvidíte, kam vlastně mířím: zdravý rozum se prostě bude mýlit.

Je zřejmé, že čím podrobnější je popis, tím méně je spolehlivý. Není možné předvídat přesné detaily nadcházejícího století – kromě faktu, že už budu dlouho mrtvý a nikdy se nedozvím, v čem jsem se zmýlil. Avšak tvrdím, že je skutečně možné spatřit hrubé obrysy budoucího dění a je možné pokusit se ho nějak definovat, jakkoliv spekulativní taková definice může být. A právě o tom je tato kniha.

Předpověď na příštích sto let

Než se ponořím do detailů globálních válek, populačních trendů nebo pokroků v technologii, je poměrně důležité, abych konkrétněji pohovořil o své metodě, tj. *jak přesně* mohu toto všechno předvídat. Neočekávám, že byste brali vážně detailní popisy války v roce 2050, kterou předpovídám. Avšak přeji si, abyste brali vážně okolnosti, za jakých

budou války probíhat, tj. centralizaci americké moci, pravděpodobnost, že pro jiné země bude tato moc velkou výzvou a že některé země se takové síle postaví, nebo nepostaví. Tvrdit něco takového vyžaduje jisté ospravedlnění. Myšlenka americko-mexické konfrontace, nebo dokonce války vyvolá v některých rozumných lidech pochybnosti, ale rád bych dokázal, proč a jak lze taková tvrzení podat.

O jednom bodu jsem se již zmínil: rozumní lidé nedokáží předvídat budoucnost. Starý slogan Nové levice: „Bud' praktický, žádej nemožné“ potřebuje změnit: „Bud' praktický, očekávej nemožné.“ Tato myšlenka je jádrem mé metody. Z jiného, mnohem zásadnějšího hlediska, se to nazývá geopolitikou.

Geopolitika není jen snobský způsob, jak popsat „mezinárodní vztahy“. Je to metoda uvažování o světě a předvídání, co se s ním stane v budoucnosti. Ekonomové mluví o neviditelné ruce, v jejímž rámci egoistické a krátkodobé aktivity lidí vedou k tomu, co Adam Smith nazval „bohatstvím národů“. Geopolitika aplikuje pojem neviditelné ruky na chování národů a dalších mezinárodních aktérů. Honba národů a jejich představitelů za krátkodobými a soukromými zájmy vede, když ne k bohatství národů, tak alespoň k předvídatelnému chování, a tudíž k možnosti předpovědět obrysy budoucího mezinárodního systému.

Jak geopolitika, tak ekonomika předpokládají, že se hráči chovají racionálně, alespoň v tom smyslu, že znají vlastní krátkodobé zájmy. Jako racionálním aktérům jim realita nabízí omezený výběr. Úhrnem vzato se předpokládá, že lidé a národy se snaží dosáhnout vlastních zájmů, pokud ne bezchybně, tak alespoň ne nesystematicky. Představte si šachovou partii. Na první pohled se zdá, že každý hráč má dvacet možných úvodních tahů. Ve skutečnosti je jich však mnohem méně, protože většina těchto tahů je nesprávná a vedla by k rychlé prohře. Čím lepší jste v šachách, tím jasněji vidíte svoje možnosti a tím méně je tahů, které jsou vám

aktuálně k dispozici. Čím lepší je hráč, tím předvídatelnější jsou jeho tahy. Velký mistr táhne s absolutně předvídatelnou přesností – až na jeden brilantní a nečekaný tah.

Národy se chovají stejně. Miliony nebo stovky milionů lidí, kteří vytvářejí národ, jsou omezené realitou. Ze svých řad vybírají vůdce, kteří by se vládcí nestali, kdyby byli iracionální. Vyšplhat se na vrchol milionů lidí není něco, o co by se často pokoušeli blázni. Vůdci velice dobře rozumějí nabídce svých dalších tahů a provádějí je, pokud ne bezchybně, tak alespoň poměrně dobře. Příležitostný mistr přijde s ohromujícím nečekaným a úspěšným tahem, ale vládnout většinou znamená prostě provést další nutný a logický tah. Když politikové provádějí zahraniční politiku země, pracují stejně. Když vůdce zemře a je vystřídán, objeví se nějaký další a je velice pravděpodobné, že bude pokračovat v tom, co prováděl jeho předchůdce.

Nechci tvrdit, že političtí vůdci jsou géniové, učenci nebo dokonce džentlmeni a dámy. Političtí vůdci jednoduše vědí, jak mají vládnout, jinak by se jako takoví ani neobjevili. Pro všechny společnosti je potěšením znevažovat své politické vůdce a tito se nepochybně dopouštějí chyb. Ale chyby, kterých se dopustí, jsou málokdy hloupé, když je podrobíme pečlivému rozboru. Nejpravděpodobnější je, že se dopustí nějaké chyby, ke které je donutí okolnost. Všichni bychom rádi věřili, že bychom nikdy – nebo náš oblíbený kandidát – nejednali tak hloupě. To však platí jen zřídka. Geopolitika tudíž nebere individuální vládců příliš vážně; o nic víc, než jak ekonomika bere vážně jednotlivé obchodníky. Oba jsou hráči, kteří vědí, jak mají postupovat, ale nemohou si dovolit porušit velice přísná pravidla svých profesí.

Politikové jsou tudíž jen vzácně svobodnými aktéry. Jejich jednání je předurčeno okolnostmi, veřejná politika je odpovědí na realitu – nikoliv na jejího stvořitele. V rámci úzkých mezí může na politických rozhodnutích záležet. Avšak ani ten nejdokonalejší vládce Islandu nikdy nepromění

svou zemi ve světovou velmoc, zatímco ani ten nejhlupejší vládce Říma v jeho vrcholném období nemohl podkopat fundamentální moc Říma. Geopolitika se nezabývá správnou nebo špatnou stránkou věcí, nezabývá se ctnostmi či neřestmi politiků a nezabývá se debatami o zahraniční politice. Geopolitika se zabývá všeobecnými hlavními silami, které omezují národy a lidské bytosti a nutí je jednat určitými způsoby.

Klíčem k pochopení ekonomiky je přijetí faktu, že se vždycky objeví nezamýšlené důsledky. Lidé jednají na základě vlastních dobrých důvodů, ale jejich jednání má důsledky, které nepředvídali, ani neměli v úmyslu. Totéž platí o geopolitice. Dá se pochybovat, že vesnice Řím, která se začala rozrůstat v sedmém století před Kristem, měla dokonalý plán, že si o pět set let později podmaní celé Středomoří. Ale první kroky, které obyvatelé Říma podnikli proti sousedním vesnicím, rozhýbaly proces, jenž byl na jedné straně omezený realitou, na straně druhé plný nezamýšlených důsledků. Řím nebyl ani naplánovaný, ani nevznikl jen tak.

Geopolitické předpovědi tudíž nepředpokládají, že vše je předem dáno. Znamená to, že co si lidé myslí, že dělají, čeho se snaží dosáhnout a jaký je konečný výsledek, se liší. Národy a politikové se snaží dosáhnout svých bezprostředních cílů a omezuje je v tom realita, jako šachového velmistra omezuje šachovnice, šachové figurky a pravidla hry. Politikové někdy moc národa zvýší, jindy zavedou národ do katastrofy. Vzácně se stává, že je konečný výsledek takový, jaký chtěli uskutečnit.

Geopolitika předpokládá dvě věci. Za prvé, lidé se organizují do útvarů, které jsou větší než rodiny, a pokud tak činí, musí se nutně zabývat politikou. Také předpokládá, že lidé chovají přirozenou věrnost prostředí, do něhož se narodili, tj. věrnost lidem a místům. Věrnost kmeni, městu nebo národu je lidem přirozená. V naší době na národní identitě do značné míry záleží. Geopolitika také učí, že

vztah mezi těmito národy je v lidském životě zásadní, což znamená, že možnost války je všudypřítomná.

Za druhé, geopolitika argumentuje, že charakter národa je do značné míry předurčen geografii, stejně jako je determinovaný vztah mezi národy. Termín *geografie* používáme v širokém smyslu. Zahrnuje fyzické charakteristiky lokality, ale hledí ještě dále a sleduje vliv místa na jednotlivce a komunity. V antice byl rozdíl mezi Spartou a Athénami rozdílem mezi vnitrozemským městem a přímořskou říší. Athény byly bohaté a kosmopolitní, zatímco Sparta byla chudá, provinciální a velice tvrdá. Sparťan se od Athénana velice odlišoval jak kulturně, tak politicky.

Když pochopíte tyto principy, pak je možné přemýšlet o velkém množství lidí, kteří jsou spojeni přirozenými lidskými svazky, geograficky omezení a jednají určitými způsoby. Spojené státy jsou Spojenými státy, tudíž se musí chovat určitým způsobem. Totéž platí pro Japonsko nebo Turecko nebo Mexiko. Když si to budete neustále opakovat a poznáte síly, které tvarují národy, uvidíte, že nabídka, ze které si mohou vybírat, je velice skromná.

Jednadvacáté století bude stejné jako všechna ostatní staletí. Zaútočí války, zavládne chudoba, přijdou triumfy a porážky. Dojde k tragédiím i k velkému štěstí. Lidé budou dál chodit do práce, vydělávat peníze, budou mít děti, budou milovat i nenávidět. Tohle je jediná věc, která není cyklická. Jsou to permanentní lidské poměry. Ale jednadvacáté století bude mimořádné ve dvou směrech. Bude počátkem nového věku a zažije novou globální sílu rozkročenou nad celým světem. To se nestává velmi často.

Nyní se nacházíme ve věku, kdy je mezinárodním centrem Amerika. Abychom pochopili tento věk, musíme pochopit Spojené státy nejen proto, že jsou tak mocné, ale proto, že jejich kultura proniká do světa a definuje ho. Stejně jako byly francouzská kultura nebo britská kultura

autoritativní během doby své největší moci, stejně tak americká kultura, tak mladá a barbarská, definuje způsob, jak svět přemýšlí a žije. Studovat jednadvacáté století znamená studovat Spojené státy.

Kdyby existovalo jen jediné prohlášení, které bych mohl použít pro jednadvacáté století, znělo by tak, že skončil evropský věk a začal věk Severní Ameriky. Dalších sto let budou Severní Americe dominovat Spojené státy. Události jednadvacátého století se budou točit kolem Spojených států. To nezaručuje, že Spojené státy jsou nezbytně spravedlivým a morálním režimem. Určitě to neznamená, že Amerika už vytvořila vyspělou civilizaci. Znamená to, že v mnoha ohledech bude historie Spojených států historií jednadvacátého století.